

بچه‌های مسجدی، منظم و مسئولیت‌پذیر با روحیه جهادی

پای صحبت یک فعال فرهنگی برای یافتن پاسخ این سوال که حضور در مساجد چه ویژگی‌های اخلاقی را در کودکان و نوجوانان شکل می‌دهد و ویژگی‌های یک مسجد تأثیر گذار چیست؟

رفت‌وآمد بچه‌ها به مسجد، ویژگی‌های اخلاقی و شخصیتی منحصر به فردی را در آن‌ها به وجود می‌آورد. ویژگی‌هایی که گره خوردنش با معنویت و صفای مسجد، رقابت پسر بچه‌ها برای مکبر شدن و کمک دادن در برنامه‌های مناسبتی مسجد و کلاس‌های مختلفی که مساجد برای تابستان‌ها برگزار می‌کنند، همه این‌ها برای بچه‌ها خاطرات دلچسپی را می‌سازد و مسجد را به فضایی آشنا و صمیمی برای گذراندن وقت‌های خالی تبدیل می‌کند. فضایی که برای خانواده‌ها امن و قابل اعتماد است و می‌توانند بچه‌هایشان را با خیال راحت به مسجد محله بفرستند تا هم با حال و هوای معنوی آن جا انس پیدا کنند و هم در برنامه‌های مختلف شرکت کنند. اما مسجد چه ویژگی‌های اخلاقی و شخصیتی را در کودک و نوجوان شکل می‌دهد؟ برای پیدا کردن پاسخ این سوال، با امام جماعت جوانی صحبت کردیم که کارشناس تربیت کودک و نوجوان است و هم چند سالی است در مساجد برنامه‌های جذابی برای بچه‌ها برنامه‌ریزی و اجرا کرده است. در پرونده امروز، صحبت‌های حاجت‌اسلام‌المسلمین «مهدی صنعتی» را در گفت‌وگو با فارس در خصوص تربیت مسجدی خواهید خواند و بعد از صحبت‌های ایشان به این موضوع می‌پردازیم که یک مسجد آرمانی باید چه ویژگی‌های داشته باشد؟

پرونده

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

سه شنبه • ۱۷ دی ۱۳۹۸
۱۱ جمادی الاول ۱۴۴۱ • ۷ ژانویه ۲۰۲۰
شماره ۲۰۲۸۷

۱۵۰۸

کودک دبستانی من چقدر بخوابد، کافی است؟

اصول پخت حرفه‌ای مربا

سرای سالمندان برای

آلزایمری‌ها، بد یا خوب؟!

دفاع تمام‌قد پسر شهلا رباهی؛ از گذاشتن مادرش که مبتلا به آلزایمر بوده در خانه سالمندان از منظر روان‌شناسی قابل بررسی است

سریع‌تر از ماشین حساب

گفت‌وگو با نابغهای که برای چهارمین بار قهرمان مسابقات جهانی محاسبات ذهنی ریاضی شد

ویژگی‌های ۴ رکن یک مسجد آرمانی

از محیط‌های فرهنگی است که این توجه و مدیریتی صحیح می‌طلبد.

تحرک فکری فراوان

دست‌اندرکاران مسجد (شامل خادم، هیئت‌امنا و دیگر افرادی که در مسجد کمک می‌کنند) باید دارای خصوصیات مثبتی باشند تا مسجد تا حالت بی‌تحرکی خود خارج شود. فعالان مسجد باید بتوانند با مردم و سازمان‌های مرتبط با مسجد به خوبی ارتباط برقرار کنند و از اختلاف دوری کنند. متأسفانه شاهد مثال این موضوع، اختلافات گهگاهی هیئت‌امنا می‌مساجد، امام جماعت و نهادهایی مثل بسیج است که همیشه انرژی افراد مختلفی را هدر می‌دهد. یک دلیلش شاید سن بالای چنین افرادی است که کارهای جوان‌ترها را قبول ندارند. اعتبار محلی هم برای فعالان مسجد بسیار مهم است چون باعث می‌شود که افراد دیگر هم به فعالیت‌های مسجد اعتماد کنند و بیشتر با چنین جایی همکاری کنند. سعه صدر و نیت خدمت‌گزاری از دیگر ویژگی‌های مهم

یک فعال مسجدی است که از کمبودها نرنجد و به هر ترتیب که شده اهداف متعالی مسجدا را دنبال کند. افرادی مثل شهید احمدعلی نیری که بدون هیچ چشم‌داشتی بسیاری از افرادی را که از نظر بعضی‌ها، امیدی به هدایت‌شان نبود به وسیله حضور و فعالیت در مسجد جذب جبهه‌ها کرد و خود هم از این سکوی الهی پر کشید.

دسترسی همیشگی به امام جماعت

جماعتی که برای عبادت به مسجد می‌آیند هم مهم‌اند. اخلاق خوب و مهربانی از ویژگی‌های جماعت مطلوب است. آن‌ها باید با احکام حضور در مسجد و نماز جماعت‌آشنایی داشته باشند. فضای مسجد هم باید طوری باشد که از نظر ورودی‌ها و میزان دسترسی به جماعت ساکن در محلات، آسان باشد. همچنین برای امور تبلیغی و فرهنگی جادار و مناسب باشد. اگر در مسجد به غیر از خانه‌خادم، خانه‌ای هم برای عالم و امام جماعت در نظر گرفته شود بسیار خوب می‌شود چون فرق است بین امام جماعتی که همیشه در مسجد حضور دارد تا کسی که تنها به هنگام نماز حاضر است. اگر امام جماعت همیشه در مسجد باشد و میزان دسترسی افراد به او ساده باشد، مسجد محل رجوع بیشتری از افراد محله می‌شود و این خود کم‌کم مسجد را به کانون توجهات برمی‌گرداند.

احمد کاظمی زرزویی

چرا مساجد که زمانی مهم‌ترین عرصه یک اجتماع اسلامی بودند و با اهمیت‌ترین تصمیمات در آن جا گرفته می‌شد، این روزها تأثیرگذاری‌شان در زندگی‌ها کمتر شده است؟ به طور کلی یک مسجد آرمانی برای یک جامعه اسلامی چطور باید باشد؟ سعی کرده‌ایم به تعدادی از مهم‌ترین ویژگی‌های یک مسجد تأثیرگذار و آرمانی و در یک کلام «خوب» اشاره کنیم. در این کار از کتاب پژوهشی «الگوی مدیریت اثربخش مسجد» نوشته آقای دکتر رسول عباسی هم کمک گرفته‌ایم.

محوریت داشتن امام جماعتی

پیگیر

امام جماعت به عنوان مدیر یک مرکز دینی، نقشی محوری دارد. یک امام جماعت خوب، دارای ویژگی‌هایی است و وظایفی هم بر عهده دارد. ویژگی‌هایی مثل: ۱- دانش و مهارت؛ که بتواند

مخاطب را بشناسد، به فن خطابه‌آشنایی داشته باشد، خوب ارتباط برقرار کند، تفکر خلاق داشته باشد و به آن دعوت کند، دانش دینی و دانش روز داشته باشد و... ۲- فضایل اخلاقی؛ مثل عدالت، صداقت، خلق نیکو، نظم، اخلاص، آراستگی و... و آراعت کند. ۳- تمایل و انگیزه؛ مثلاً این که تلاش و پشتکار در مسجد و اهتمام برای حل مشکلات مردم داشته باشد و ۴- هدف‌داری؛ مانند این که انگیزه خودسازی و دگرسازی و... داشته باشد و در یک کلام تنها برای رفع تکلیف نماز نخواند. اگر مردم با امام جماعت احساس دوستی کنند آن امام جماعت موفق‌تر عمل می‌کند. امام باید به وظایف خود هم آشنایی داشته باشد و مقید به انجام آن‌ها باشد. اقامه نماز جماعت، تعلیم و تربیت و نشر معارف، رهبری مسجد و برقراری ارتباط و وظایف اصلی امام جماعت است. به ویژه این که در نمازهای جماعت غیبت نداشته باشد.

مسجدی خودجوش و فعال

برنامه‌های اجرا شده در مسجد نیز دارای اهمیت هستند. از این نظر که چقدر تنوع داشته باشند و کیفیت‌شان چگونه باشد. این موضوع هم به اقدامات مدیریتی سه ضلع اصلی مسجد یعنی امام جماعت، فعالان مسجد و جماعت بستگی دارد. باین همه منابع و مسائل مادی همیشه مشکل بسیاری

بچه‌های مسجدی، مسئولیت‌پذیرترند

فضای مسجد با آن مواجه هستیم، ضعف مسئولیت‌پذیری آن‌هاست. در اغلب خانواده‌ها به خاطر پدیده فرزندسالاری، هر امکاناتی که بچه‌ها می‌خواهند، در اختیار آن‌ها قرار دارد یا در با خطاهای جدی آن‌ها و کم‌کاری در وظایف‌هایی که بر عهده دارند، خیلی با مسامحه برخورد می‌شود؛ در مجموع بار مسئولیتی بر عهده بچه‌ها قرار نمی‌گیرد. وقتی آن‌ها در مسجد و کارهای گروهی مختلف مشارکت می‌کنند و مسئولیتی بر عهده می‌گیرند، این نقطه ضعف جبران می‌شود و مهارت مهمی را یاد می‌گیرند که در زندگی به شدت به آن نیاز دارند. به ویژه این که فضای مسجد اقتضای این را دارد که فرد به مسئولیتی که بر عهده گرفته، تعهد داشته باشد، وقتی کاری را در مسجد به خوبی انجام می‌دهد، مورد تشویق قرار می‌گیرد.

بچه‌ای که در فعالیت‌های مسجد شرکت می‌کند، بسته به سطح توانایی‌اش در این محیط امن و قابل اعتماد، نقش و مسئولیتی بر عهده می‌گیرد و این باعث می‌شود «مسئولیت‌پذیری» در او تقویت شود. یعنی در یک فضای اجتماعی، مسئولیتی را قبول کند، برای انجام آن تعهد داشته باشد و مهارت‌های مختلفی را تمرین کند. مسئولیت‌هایی مانند مکبر بودن تا پذیرایی از نمازگزاران یا کمک به نظم مراسم مثل اعتکاف، احیاء و دعا که به صورت دایم و همیشگی در مسجد برقرار است؛ علاوه بر آن مسئولیت‌ها و نقش‌هایی که در فوق برنامه‌های مربوط به اوقات فراغت به بچه‌ها سپرده می‌شود و برای برنامه‌ریزان این برنامه‌ها به‌ویژه امامان جماعت مسجد فرصت بسیار خوبی است تا این مهارت‌ها را به بچه‌ها یاد دهند. یکی از مشکلاتی که ما در ابتدای ورود بچه‌ها به

دغدغه‌های شان راجع به جامعه پرنگ‌تر می‌شود

یکی دیگر از ویژگی‌هایی که در بچه‌های تربیت‌یافته در فضای مسجد، پررنگ است دغدغه درباره اولویت‌های اجتماعی، فرهنگی و دینی است. چون بچه‌ها در این محیط با معارف و اصول دینی انس پیدا می‌کنند و این دغدغه‌ها جزئی مهم از دین ماست که چه در منبر امام جماعت و چه در فعالیت‌های جنبی مسجد، پررنگ است. آن‌ها یاد می‌گیرند باید درباره افراد محروم و فقرا احساس مسئولیت داشته باشند، موضوعات فرهنگی جامعه برای‌شان مهم باشد و مشکلات مختلف کشور بر ایشان موضوعیت داشته باشد. حتی اگر آن مسجد امام جماعت به‌روز و مطلعی داشته باشد، بچه‌ها را راجع به محیط‌زیست، طبیعت و مسائل مهمی که کمتر در فضاهای مذهبی مورد توجه است، حساس می‌کند. این که نباید حتی در صورت فراوانی نعمت، اسراف کنند. ویژگی‌های اخلاقی مانند حیا، اسراف نکردن و... نیز با توجه به این که درآموز‌های دینی ما پررنگ است توسط مسجد به بچه‌ها منتقل می‌شود و این باعث شکل‌گیری یک شخصیت سالم برای آن‌ها می‌شود.

مهارت‌های ارتباطی را یاد می‌گیرند

در کنار آن مسجد می‌تواند یک محیط امن، مورد اعتماد و بدون نیاز به هزینه برای مشارکت اجتماعی فرزندان ما باشد. جایی که در یک اجتماعی آن‌ها بالاتر می‌روند و ارتباطات با افراد را یاد می‌گیرند. در واقع مسجد و نماز جماعت یکی از نمونه‌های اصیل اجتماع مسلمان‌هاست و صرف حضور بچه‌ها در این اجتماع بسیاری از مهارت‌های ارتباطی را در آن‌ها پرورش می‌دهد. وقتی که در فعالیت‌های مسجد نیز مشارکت و قبول مسئولیت می‌کنند، روابط بیشتری دارند و این مهارت‌ها بهتر و عمیق‌تر در در فر د شکل می‌گیرد و رشد می‌یابد.

همه کمک کنند تا از ظرفیت مساجد استفاده شود

ارتباط باشند تا آن‌ها را ارتقا دهد. طبیعتاً چنین رویکردی باید برای انتخاب مربیان و آموزش مهارت‌های مختلف به آن‌ها برنامه‌ریزی کرد. مثلاً مربی از نظر اعتقادی در سطح خوبی باشد، روابط عمومی و روابط اجتماعی قوی داشته باشد و بتواند با بچه‌ها ارتباط بگیرد. اگر به نکات تربیت کودک و نوجوان مسلط باشد که چه بهتر، اگر نه دوره‌هایی برای این مربیان برگزار شود تا نکات ضروری مورد نیاز را به آن‌ها منتقل کنیم. هر چقدر این ساختار برنامه‌ریز در مسجد، بتواند قوی‌تر و اصولی‌تر شکل بگیرد، تأثیرات این محیط معنوی بر شخصیت و ویژگی‌های بچه‌ها بیشتر و عمیق‌تر خواهد شد.

تربیت مسجدی، بازوی کمکی خانواده‌هاست

اولین و اساسی‌ترین کارکرد مسجد در تربیت بچه‌ها، تقویت هنجارهای صحیح خانواده‌هاست. این مسئله‌ای است که در تعامل مسجد با خانواده‌ها، یعنی در قالب یک رابطه دوطرفه اتفاق می‌افتد. ما به صورت جدی برای اصلاح رابطه بچه‌ها با خانواده‌ها وقت می‌گذاریم؛ جلساتی با خانواده‌ها برگزار می‌کنیم و اولویت‌ها و دغدغه‌های آنان را می‌گیریم و خط قرمزهایی که پدر و مادر در باره فعالیت‌های فرزندان دارند را در نظر می‌گیریم و در برنامه‌ریزی‌ها لحاظ می‌کنیم. یک مثال خیلی ساده‌اش، ساعتی است که باید فرزندان در خانه باشند. یعنی اگر می‌خواهیم در مسجد برنامه‌ای را برگزار کنیم، طوری برنامه‌ریزی می‌کنیم که تا آن ساعت بچه‌ها کارشان تمام شده باشد و بتوانند برگردند. یا گاهی خانواده‌ها می‌گویند ما با فلان آسیب در خانواده درگیر هستیم و می‌دانیم در برنامه‌های مسجد کدام موضوعات اساسی مربوط به آسیب‌های خانوادگی را به صورت غیر مستقیم لحاظ کنیم. هماهنگی بین مسجد و خانواده، یکی از مهم‌ترین نکاتی است که در برنامه‌ریزی‌های مسجد برای کودکان و نوجوانان باید مد نظر قرار بگیرد و می‌تواند اثرات تربیتی این برنامه‌ها را چند برابر کند. در چنین شرایطی مسجد نقشی بسیار پررنگ در تقویت هنجارهای خانوادگی بر مبنای آموزه‌های دینی خواهد داشت. نباید فراموش کنیم که در معارف دینی ما، خانواده جایگاهی بسیار مهم و کلیدی دارد و هر برنامه تفریحی-تربیتی در مسجد باید با اصل و محور قرار دادن خانواده باشد.

مهارت برنامه‌ریزی بچه‌ها در مساجد تقویت می‌شود

من بچه‌های متعددی را دیدم که مسئولیت‌پذیری پایینی داشتند و بعد از مدتی حضور در مسجد، در این زمینه قوی شدند. نوجوانی که در مسجد مسئولیتی را بر عهده‌اش می‌گذارند، برای انجام آن مهارت‌های مختلفی را یاد می‌گیرد. برنامه‌ریزی، یکی از مهم‌ترین این مهارت‌هاست که در درجه اول با شرکت در نماز جماعت در او ایجاد می‌شود و در درجه بعدی همین مسئولیتی که بر عهده گرفته، چون نیاز به برنامه‌ریزی و نظم دارد، این مهارت‌ها را در او تقویت می‌کند.